

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยเทศบาลตำบล

Legal problems regarding electronic waste management by Subdistrict Municipalities

แดนสยาม มุสิกะพันธ์¹, จิตรดารมย์ รัตนวุฒิ²

Dansayam Musikaphan¹ Assoc. Prof. Dr. Jitdarom RattanawutAssistant²

¹หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โทร0-7791-333โทรสาร0-7791-3348อีเมลgowntgo311@gmail.com

²รองศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โทร0-7791-333โทรสาร0-7791-3348 อีเมล lawman077355623@gmail.com

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) อำนาจและหน้าที่ของเทศบาลตำบลในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ และ 2) มาตรการทางกฎหมายการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยเทศบาลตำบล โดยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพจากการศึกษาข้อมูลเอกสาร ได้แก่ กฎหมาย หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ คำพิพากษาศาลฎีกา และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และเรียบเรียงเป็นบทความต่าง ๆ ด้วยวิธีการพรรณนาความ เพื่อให้ได้แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยเทศบาลตำบล ผลการศึกษาพบว่า 1) กฎหมายที่ให้อำนาจและหน้าที่ในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยเทศบาลตำบลนั้น ยังไม่สอดคล้องในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างเหมาะสม ปัจจุบันมีประเทศต่าง ๆ ได้ออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการเฉพาะ มีเพียงพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ที่กำหนดให้องค์ปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ การกำจัดขยะมูลฝอย ตามมาตรา 18 และ 19 แต่ไม่ได้ให้อำนาจในการจัดเก็บ ควบคุม ชน หรือกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์ในเขตของส่วนท้องถิ่นแต่อย่างใด และ 2) มาตรการทางกฎหมายการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยเทศบาลตำบลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ที่ให้แนวปฏิบัติแก่เทศบาลตำบลในการจัดการขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล ขยะมูลฝอยติดเชื้อ แต่มาตรการทางกฎหมายไม่ให้อำนาจเทศบาลตำบลในการดำเนินการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์แต่อย่างใด ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะเชิงกฎหมายว่าควรจัดทำร่างพระราชบัญญัติการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ตามแนวทางของประเทศญี่ปุ่น และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรจัดตั้งศูนย์จัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในชุมชน และสร้างระบบเครือข่ายของศูนย์รับซื้อคืนและศูนย์รับแลกซื้อ กำหนดแนวทางและมาตรฐานการบริหารจัดการขยะที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

คำสำคัญ: การจัดการขยะ ขยะอิเล็กทรอนิกส์ เทศบาลตำบล

ABSTRACT

The objectives of this study were to examine the jurisdiction and obligations of subdistrict municipalities for handling electronic waste, and to investigate the legal actions that the subdistrict municipalities can take to address electronic waste disposal. The study was conducted to gather data from various sources, including legal documents, books, textbooks, academic papers, Supreme Court rulings, and electronic data. Subsequently, the data underwent analysis and description to get guidelines for the revision of regulations pertaining to the eradication of electronic waste by the subdistrict municipalities. The findings suggested that 1) the regulations authorizing subdistrict municipalities to handle electronic waste were not compatible with the task. At present, numerous nations have enacted legislation regarding the eradication of electronic waste. Nevertheless, Thailand has yet to enact any specific legislation for the disposal of

electronic waste. The sole legislation in place for waste management was the Act Public Health B.E. 2535, which assigned local governmental organizations the responsibility of disposing of solid garbage according to Sections 18 and 19. 2) The act did not grant them the authority to collect, regulate, transport, or dispose of electronic waste within their jurisdiction. The legal provisions outlined in the Municipality Act B.E. 2496 and the Act on Public Health B.E. 2535, granted the subdistrict municipalities the authority to handle solid waste, sewage, and infectious waste. However, these measures did not empower the subdistrict municipalities to manage electronic trash. Therefore, the researcher recommended that the legislation similar to Japan's Electronic Waste Management Act be implemented. In terms of policy recommendations, it is advisable to establish an electronic waste facility within the community. Additionally, implementing norms and standards for handling e-waste effectively would be beneficial, including the establishment of a buy-back and e-waste exchange center.

Keywords: Waste management, electronic waste, subdistrict municipality

บทนำ

ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมได้ส่งผลให้มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ออกสู่ท้องตลาดเป็นจำนวนมาก ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ได้ถูกผลิตและตัดแปลงให้มีความทันสมัยและหลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตประจำวันของผู้บริโภค จนผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ กลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เกิดการแข่งขันด้านการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ให้เร็วและต่อเนื่อง ผลิตภัณฑ์จึงมีความหลากหลายหาซื้อได้ง่าย และราคาสินค้ามีแนวโน้มลดต่ำลง ส่งผลให้การใช้งานผลิตภัณฑ์เหล่านี้กระจายไปในชุมชนเป็นวงกว้าง อาทิเช่น โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ ตู้เย็น เครื่องปรับอากาศ เครื่องซักผ้า หลอดไฟแบดเตอร์ โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

ปัจจุบันทั่วโลกมีขยะอิเล็กทรอนิกส์(Electronic Waste หรือ E-Waste) จำนวนเพิ่มสูงขึ้นทุกปี เมื่อขยะอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้หมดอายุการใช้งานหรือล้าสมัย ไม่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคอีกต่อไป จะถูกทิ้งกลายเป็นขยะ ซึ่งชิ้นส่วนอุปกรณ์ซึ่งเป็นส่วนประกอบของขยะอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้มีองค์ประกอบที่แตกต่างไปจากขยะมูลฝอยทั่วไป เนื่องจากมีส่วนประกอบที่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนและไม่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ โดยในกรณีของเครื่องโทรทัศน์นั้น จอโทรทัศน์รุ่นเก่าที่เป็นจอแก้วหลายๆ ที่เรียกกัน โดยทั่วไปว่า จอ CRT จะมีสารตะกั่วเป็นจำนวนมากในกรวยแก้ว โดยบางรุ่นอาจมีปริมาณสารตะกั่วสูงถึง 2 กิโลกรัมต่อเครื่อง ในขณะที่จอโทรทัศน์รุ่นใหม่ที่เป็นจอแบน แบบ LCD LED หรือ Plasma นั้น แม้จะไม่มีกรวยแก้วที่มีสารตะกั่ว แต่ก็มีส่วนประกอบที่เป็นผลึกเหลวที่มีสารประกอบอินทรีย์ที่เป็นสารอันตรายหรือสารก่อมะเร็ง เช่น Phenylcyclohexane, Cyclohexane, Biphenyl และ Pyrimidine อีกทั้งยังมีสารปรอทในหลอดภาพด้านหลัง (Backlights) อีกด้วย เมื่อขยะอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้เสื่อมสภาพหรือหมดอายุการใช้งานหากไม่มีการจัดการที่ดีและถูกต้องตามหลักวิชาการ ก็จะนำไปสู่ปัญหาสิ่งแวดล้อมในอนาคต เนื่องจากส่วนประกอบของขยะอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีสารอันตรายที่หากรั่วไหลออกสู่ระบบนิเวศน์ จะเกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากมาย ขยะอิเล็กทรอนิกส์มีการปนเปื้อนของสารอันตรายในดินและในแหล่งน้ำ

เนื่องจากประชาชนไม่ทราบว่าหน่วยงานหรือองค์กรใดที่เป็นผู้รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมหรือจัดการบำบัด ขยะอิเล็กทรอนิกส์เหล่านั้นอย่างชัดเจน จึงไม่ทราบว่าต้องคัดแยกและจัดส่งขยะอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ไปที่ใด รวมทั้งขาดสถานที่ใน

การจัดการกำจัดหรือที่ได้มาตรฐานและการดำเนินงานโดยถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งการทิ้งหรือเก็บขยะอิเล็กทรอนิกส์เก่าไว้โดยไม่มีการซ่อมแซม (Repair) หรือไม่มีการนำไปใช้ซ้ำ (Reuse) หรือไม่มีการนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ย่อมหมายถึงการปล่อยทรัพยากรที่เราถืออยู่อย่างจำกัด และเป็นการสูญเสียทรัพยากรที่จะต้องนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตใหม่อีกด้วย

ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งคือ ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีระบบการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้งานแล้วอย่างมีประสิทธิภาพและครบวงจร ประชาชนขาดความร่วมมือในการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ออกจากขยะมูลฝอยทั่วไปและไม่ตระหนักในอันตรายของสารพิษที่อยู่ในขยะอิเล็กทรอนิกส์เหล่านั้น รวมถึงการขาดสถานที่บำบัดและกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้มาตรฐานและมีการดำเนินงานอย่างถูกต้องซึ่งต้องมีการลงทุนและใช้ค่าใช้จ่ายสูงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มักจะจำหน่ายขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะซากโทรศัพท์มือถือกับชาเลนเจอร์ร้านค้าของเก่าที่ประกอบกิจการถอดแยกชิ้นส่วน ซึ่งส่วนมากมักเป็นชาวบ้านที่ไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ จึงทำให้จัดการอย่างไม่ถูกหลักวิชาการ ทั้งการแยกชิ้นส่วนผลิตภัณฑ์โดยไม่สวมถุงมือ ทำให้สารพิษซึมเข้าสู่ร่างกาย และการทำลายขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยการเผาทำลายหรือการฝังกลบทำให้สารพิษนั้นแทรกซึมลงสู่สิ่งแวดล้อมได้เช่นกัน

ปัญหาที่สำคัญสำหรับประเทศไทยในปัจจุบัน คือ ยังไม่มีกฎหมายและกลไกที่จะจัดการกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ทั้งที่เกิดขึ้นในประเทศและรับเข้ามาจากต่างประเทศที่มีปริมาณเกือบสี่แสนตันต่อปีอย่างถูกต้องครบวงจรและมีประสิทธิภาพ ซึ่งที่ผ่านมามีความพยายามในการร่างกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยนำหลักความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิตมาประยุกต์ใช้ แต่ยังไม่บรรลุผลเนื่องจากมีความเห็นที่ยังไม่สอดคล้องกันระหว่างภาครัฐและเอกชนที่ต้องเข้ามามีส่วนรับผิดชอบในการจัดการที่มากขึ้น รวมถึงมีการศึกษาที่ปรากฏในงานวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ผ่านมา ได้แก่ มาตรการทางกฎหมายในการจัดการของเสียอันตรายจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ มาตรการทางกฎหมายในการหมุนเวียนซากรถกลับมาใช้ใหม่ มาตรการทางกฎหมายในการนำ เข้าและการส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการหมุนเวียน กลับมาใช้ใหม่ (Recycle) หรือนำกลับมาใช้ใหม่ (Recovery) หรือกำจัด (Disposal) หรือใช้ซ้ำ (Reuse) : กรณีศึกษาขยะอิเล็กทรอนิกส์จากคอมพิวเตอร์ รวมถึง การศึกษาเรื่องความรับผิดชอบของผู้ผลิตในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยด้วย แต่ก็ยังไม่ปรากฏว่าปัญหาดังกล่าวได้ถูกแก้ไขได้อย่างสำเร็จลุล่วงแต่อย่างใด เนื่องจาก เรื่องดังกล่าวเป็นปัญหาที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้จำหน่ายผู้บริโภค ตลอดจนโรงงานที่จะรับผิดชอบในการจัดการ ขยะอิเล็กทรอนิกส์ต่างมีความเห็นที่ยังไม่สอดคล้องกัน และยังไม่สามารถกำหนดแนวทางที่ชัดเจนได้จึงต้องอาศัยความเข้าใจ ความรู้สึกตระหนักในปัญหาและมีความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวร่วมกันต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาอำนาจและหน้าที่ของเทศบาลตำบลในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์
2. เพื่อศึกษามาตราทางกฎหมายการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลตำบล

สมมุติฐาน

ปัจจุบันอำนาจและหน้าที่ในการกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยเทศบาลตำบล ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์กร ปกครองส่วน ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องอำนาจและหน้าที่ ในการกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์จึงต้องมีการแก้ไขกฎหมายข้อกำหนดขอบเขตของเทศบาลตำบลให้ชัดเจน

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเทศบาลตำบลเกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์ ในพื้นที่เทศบาลตำบล
2. ทำให้ทราบการได้มาซึ่งมาตรการในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยเทศบาลตำบล
3. แนะนำและรณรงค์ให้เลือกให้ผลิตภัณฑ์ที่สามารถรีไซเคิลได้

อำนาจและบทบาทหน้าที่ของเทศบาลตำบลตามพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546) และ พระราชบัญญัติกำหนดและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของเทศบาล ดังนี้

1) พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 50 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ที่เทศบาลตำบลต้องทำ ได้แก่ การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การรักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

2) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 ให้เทศบาลเมืองพัทยาและองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจ และหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ได้แก่ การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (18) การกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย

3) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 18 มาตรา 19 ได้บัญญัติเรื่อง การกำจัดขยะมูลฝอย โดยได้ให้อำนาจแก่ราชการส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานเรื่องขยะมูลฝอย ได้แก่ การเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใดให้เป็นอำนาจของราชการส่วนท้องถิ่นนั้นในการดำเนินการ ราชการส่วนท้องถิ่นอาจร่วมกับหน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นดำเนินการภายใต้ข้อตกลงร่วมกันก็ได้แต่ ในกรณีจำเป็น เพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยส่วนรวม รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงโดยคำแนะนำของ คณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการดำเนินการร่วมกันได้ ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรราชการส่วนท้องถิ่นอาจมอบให้บุคคลใดดำเนินการแทนภายใต้การควบคุมดูแลของราชการ ส่วนท้องถิ่น หรืออาจอนุญาตให้บุคคลใดเป็นผู้ดำเนินการรับทำการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือ มูลฝอยตามมาตรา 19 ก็ได้ ซึ่งไม่รวมถึงการใช้บังคับกับการจัดการของเสียอันตรายตามกฎหมายว่าด้วย โรงงาน แต่ให้ผู้ดำเนินการโรงงานที่มีของเสียอันตราย และผู้ดำเนินการรับทำการเก็บ ขนหรือ กำจัดของเสียอันตรายดังกล่าว แจ้งการดำเนินการเป็นหนังสือต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น

ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 เป็นกฎหมายหลักในการกำหนดให้เทศบาลตำบลเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการขยะมูลฝอยและมูลฝอยอันตรายชุมชนเนื่องจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ถือเป็นของเสียอันตรายจากชุมชนประเภทหนึ่งด้วยแต่ปัจจุบันหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องดังกล่าวยังไม่มีการออกกฎกระทรวงเมื่อกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการจัดการมูลฝอยอันตรายเป็นแนวทางให้เทศบาลตำบลยึดถือปฏิบัติแต่อย่างใดทั้งเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ก็ได้ครอบคลุมหลักเรื่องความรับผิดชอบต่อผู้ผลิต (Extendel Producer Reesponsibility)EPR ที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น การให้อำนาจของเทศบาลเป็นผู้จัดการขยะมูลฝอยทุกชนิดแต่เพียงผู้เดียวจึงมิได้ช่วยแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในมือของกลุ่มผู้รับซื้อของเก่าซึ่งแม้จะถูกกำกับโดยการออกใบอนุญาตประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพก็ตามแต่ก็พบว่าไม่มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังจนทำให้มีขยะอิเล็กทรอนิกส์บางส่วนที่ไม่มีมูลค่าและเป็นอันตรายถูกทิ้งปะปนอยู่กับขยะมูลฝอยทั่วไป การออกกฎกระทรวงให้มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยให้จัดเก็บจากภาคครัวเรือนนั้นก็คงเป็นไปได้ยากเพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงปัญหาเรื่องขยะอิเล็กทรอนิกส์ของเสียอันตรายที่ปนเปื้อนอยู่ในสิ่งแวดล้อมจึงไม่พร้อมที่จะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมขึ้นในส่วนนี้อีกทั้งยังเป็นการสวนทางกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีประชาชน

สามารถนำซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ไปขายต่อในกลุ่มพ่อค้ารับซื้อของเก่าได้ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายที่มีผลบังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถแก้ไขปัญหามลพิษอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล ปรากฏรายละเอียด ดังนี้

ผลการวิจัยอำนาจและบทบาทหน้าที่ของเทศบาลตำบลตามพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546) และ พระราชบัญญัติกำหนดและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของเทศบาล ดังนี้

1) พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 50 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ที่เทศบาลตำบลต้องทำ ได้แก่ การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การรักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

2) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 ให้เทศบาลเมืองพัทยาและองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจ และหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ได้แก่ การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง(18) การกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย

3) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 18 มาตรา 19 ได้บัญญัติเรื่อง การกำจัดขยะมูลฝอย โดยได้ให้อำนาจแก่ราชการส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานเรื่องขยะมูลฝอย ได้แก่ การเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใดให้เป็นอำนาจของราชการส่วนท้องถิ่นนั้นในการดำเนินการ ราชการส่วนท้องถิ่นอาจร่วมกับหน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นดำเนินการภายใต้ข้อตกลงร่วมกันก็ได้แต่ ในกรณีจำเป็น เพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยส่วนรวม รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงโดยคำแนะนำของ คณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการดำเนินการร่วมกันได้ ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรราชการส่วนท้องถิ่นอาจมอบให้บุคคลใดดำเนินการแทนภายใต้การควบคุมดูแลของราชการ ส่วนท้องถิ่น หรืออาจอนุญาตให้บุคคลใดเป็นผู้ดำเนินการรับทำการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือ มูลฝอยตามมาตรา 19 ก็ได้ ซึ่งไม่รวมถึงการใช้บังคับกับการจัดการของเสียอันตรายตามกฎหมายว่าด้วย โรงงาน แต่ให้ผู้ดำเนินการโรงงานที่มีของเสียอันตราย และผู้ดำเนินการรับทำการเก็บ ขนหรือ กำจัดของเสียอันตรายดังกล่าว แจ้งการดำเนินการเป็นหนังสือต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น

ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 เป็นกฎหมายหลักในการกำหนดให้เทศบาลตำบลเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการขยะมูลฝอยและมูลฝอยอันตรายชุมชนเนื่องจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ถือเป็นของเสียอันตรายจากชุมชนประเภทหนึ่งด้วยแต่ปัจจุบันหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องดังกล่าวยังไม่มีการออกกฎกระทรวงเมื่อกำหนดหลักเกณฑ์วิธีในการจัดการมูลฝอยอันตรายเป็นแนวทางให้เทศบาลตำบลยึดถือปฏิบัติแต่อย่างใดทั้งเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ก็มีได้ครอบคลุมหลักเรื่องความรับผิดชอบเพื่อขึ้นของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility) EPR ที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น การให้อำนาจของเทศบาลเป็นผู้จัดการขยะมูลฝอยทุกชนิดแต่เพียงผู้เดียวจึงมิได้ช่วยแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในมือของกลุ่มผู้รับซื้อของเก่าซึ่งแม้จะถูกกำกับโดยการออกใบอนุญาตประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพก็ตามแต่ก็พบว่าไม่มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังจนทำให้มีขยะอิเล็กทรอนิกส์บางส่วนที่ไม่มีมูลค่าและเป็นอันตรายถูกทิ้งปะปนอยู่กับขยะมูลฝอยทั่วไป การออกกฎกระทรวงให้มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยให้จัดเก็บจากภาคครัวเรือนนั้นก็คงเป็นไปได้ยากเพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงปัญหาเรื่องขยะอิเล็กทรอนิกส์ของเสียอันตรายที่ปนเปื้อนอยู่ในสิ่งแวดล้อมจึงไม่พร้อมที่จะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมขึ้นในส่วนนี้อีกทั้งยังเป็นการสวนทางกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีประชาชนสามารถนำซากผลิตภัณฑ์

เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ไปขายต่อในกลุ่มพ่อค้ารับซื้อของเก่าได้ตั้งนั้นอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายที่มีผลบังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 ตามมาตรา 4 ได้ให้คำนิยามของคำว่าราชการส่วนท้องถิ่นหมายความว่า เทศบาลตำบล โดยมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการสิ่งปฏิกูล มูลฝอยทั่วไป รวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเทศบาลตำบลจึงอยู่ในฐานะเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการดำเนินการเก็บ ขน และกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ โดยทั่วไป แต่ภายใต้เงื่อนไขของพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 ไม่ให้อำนาจเทศบาลตำบลในการกำจัดปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมเนื่องด้วยกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของเทศบาลตำบลเกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ให้มีความพร้อมทั้งในด้านของบุคลากรและ งบประมาณมีการควบคุม ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในชุมชนของเขตเทศบาลตำบลปัจจุบันยังไม่สามารถจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในประเทศญี่ปุ่น การจัดการของเสียมีการดำเนินการโดยยึดหลักแนวคิด 3Rs คือ reduce-reuse-recycle และหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (EPR) โดยได้มีการตรากฎหมายหลักซึ่งเป็นกรอบของกฎหมายสำหรับการจัดการขยะและส่งเสริมการนำกลับมาใช้ใหม่ คือกฎหมายพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการหมุนเวียนทรัพยากร (Fundamental Law for Establishing a Sound Material-Cycle Society) ซึ่งถือเป็นกฎหมายพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการหมุนเวียนทรัพยากร มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน ค.ศ.2000 เพื่อเป็นการสนับสนุนให้สังคมมีการนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ เพื่อลดการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติ และลดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เป็นการกำหนดกรอบโครงสร้างหลักกำหนดบทบาทของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนหรือธุรกิจ และประชาชนทั่วไปในการสร้างสังคมที่เน้นการรีไซเคิลซากผลิตภัณฑ์ หรือขยะอิเล็กทรอนิกส์

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ไว้โดยเทศบาลตำบลเป็นการเฉพาะซึ่งยากต่อการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ มีเพียงแต่พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 และพระราชบัญญัติสาธารณสุขพ.ศ.2535 ที่ให้แนวปฏิบัติให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยทั่วไป สิ่งปฏิกูล รวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ แต่พระราชบัญญัติสาธารณสุขพ.ศ.2535 ไม่ให้อำนาจเทศบาลตำบลในการกำจัด การคัดแยก การขนย้ายขยะอิเล็กทรอนิกส์ให้เหมือนกับขยะทั่วไป อีกทั้งเทศบาลตำบลยังขาดความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีขีดความสามารถที่ค่อนข้างจำกัดในการกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้มาตรการทางภาครัฐและภาคเอกชนยังไม่วิธีการกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างจริงจังและประชาชนก็ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายของขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน รวมถึงการขาดแรงจูงใจในการคัดแยกขยะ จึงทำให้เกิดการร่วมมือในการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ออกจากขยะทั่วไป รัฐจึงต้องจัดทำเกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นระบบ และควรจัดการ จัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในชุมชนและสร้างระบบเครือข่ายของศูนย์รับซื้อคืนและศูนย์รับแลกซื้อกำหนดแนวทางและมาตรฐานการบริหาร จัดการขยะที่ต้องตามหลักวิชาการ

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมายรัฐควรจัดควรจัดทำร่างพระราชบัญญัติการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ตามแนวทางของประเทศญี่ปุ่น หรือการแก้ไขพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ.2535 เพื่อให้เทศบาลตำบลมีอำนาจในการออกเทศบัญญัติเพื่อการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์

2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายรัฐโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดตั้งศูนย์จัดการ จัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ ในชุมชนและ สร้างระบบเครือข่ายของศูนย์รับซื้อคืนและศูนย์รับแลกซื้อกำหนดแนวทางและมาตรฐานการบริหารจัดการขยะ ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ระบบเครือข่ายของศูนย์รับซื้อคืนและศูนย์รับแลกซื้อ รวบรวมขยะอิเล็กทรอนิกส์ส่งให้ผู้ผลิตหรือ ผู้นำเข้าผ่านระบบเครือข่ายของศูนย์รับซื้อคืนและศูนย์รับแลกซื้อของเทศบาลโดยนำไปกำจัดอย่างเป็นระบบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2552). **คู่มือการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์**. พิมพ์ครั้งที่ 2 .กรุงเทพมหานคร : ไทยเอฟเพคท์สตูดิโอ,
- กรมควบคุมมลพิษ. (2555). **โครงการพัฒนาแนวทาง การประเมินปริมาณซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์**.กรุงเทพมหานคร : กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2558). **การจัดการซากผลิตภัณฑ์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย**. สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2559 จาก<http://infofile.pcd.go.th/>
- ชมรมนักข่าวสิ่งแวดล้อม. (2548). **เปิดโฉมขยะพิษ ซากคอมพิวเตอร์-มือถือล้นเมือง**. กรุงเทพมหานคร : สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย.
- ธีราพร วิริวุฒิกุล และคณะ. (2552). **คู่มือการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์**.พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ.
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2560). **กฎหมายสิ่งแวดล้อมเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์..
- ปองพล สารสมักร และคณะ. (2548). **เปิดโฉมขยะพิษ: ซากคอมพิวเตอร์-มือถือล้นเมือง**. กรุงเทพมหานคร: ชมรมนักข่าวสิ่งแวดล้อม สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย.
- มิตรา สามารถ และสาธิต ภิรมย์ชัย. (2544). **รายงานการศึกษาองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- ศูนย์การบรรจู่หีบห่อไทย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2543). **โครงการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการลดของเสียและการใช้ประโยชน์จากของเสีย เล่มที่ 2/2**. กรุงเทพมหานคร : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- ศูนย์ความเป็นเลิศแห่งชาติด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและของเสียอันตราย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2553). **รายงานหลักโครงการศึกษาหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขและอัตราการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์**. กรุงเทพมหานคร : กรมควบคุมมลพิษ.
- สถาบันสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2557). **รายงานหลัก โครงการยกร่างกฎหมายการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และของเสียอันตราย (เล่มที่ 1/4)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักจัดการของเสียและสารอันตราย.